

Проблеми національної економіки

УДК 339.9 : 332.1: 334.7

Зарічна Олена Володимирівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту
Ужгородський національний університет*

Зарічна Елена Владимировна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры бизнес-администрирования, маркетинга и менеджмента
Ужгородский национальный университет*

Zarichna Olena

*PhD, Associate Professor of the Department
of Business Administration, Marketing and Management
Uzhhorod National University*

**РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО
ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО КЛАСТЕРУ**

**РОЛЬ И ОСОБЕННОСТИ ТРАНСГРАНИЧНОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОГО КЛАСТЕРА**

ROLE AND FEATURES OF A CROSS-BORDER BUSINESS CLUSTER

Анотація. В статті розглянуто тенденції співробітництва прикордонних регіонів України з країнами – членами ЄС, здійснено аналіз наукових досліджень форм транскордонного співробітництва різних науковців та визначено роль кластерного підходу до покращення економічного розвитку регіонів. Запропоновано для покращення підприємницького клімату в Україні, а особливо в прикордонних регіонах створення транскордонних кластерів, які б відповідали сучасним уявленням про науково-технічний прогрес та будувались на інноваційних

засадах.

Наведено визначення транскордонного підприємницького кластеру, як добровільної форми міжрегіональної співпраці суб'єктів господарювання прикордонних територій, основним завданням якого має бути налагодження ефективних партнерських зв'язків прикордонних регіонів щодо раціонального використання природних та трудових ресурсів, ведення спільного бізнесу, набуття нових знань та обмін досвідом щодо покращення виробничої та торговельної діяльності, залучення інвестицій та фінансування інноваційних проектів. Пріоритетність такого кластеру повинна базуватись на економічних і соціальних інтересах України та її регіонів, розвитку наукової та освітньої бази, збільшені робочих місць, покращенні рівня життя та якості країни, розвитку малого і середнього бізнесу та залучення значних інвестицій у розвиток інноваційного транскордонного підприємництва.

Зроблено висновок, що для покращення підприємницького потенціалу як прикордонних регіонів, так і України взагалі, необхідно дослідити різні форми транскордонного співробітництва, зокрема утворення транскордонного підприємницького кластеру, який би враховував і впроваджував розробки та дослідження наукових інститутів та лабораторій, співпрацював із закордонними дослідниками та використовував закордонні моделі розвитку підприємництва на території України.

Ключові слова: *прикордонний регіон, транскордонне співробітництво, транскордонне підприємництво, кластер, транскордонний підприємницький кластер.*

Анотація. *В статье рассмотрены тенденции сотрудничества приграничных регионов Украины со странами – членами ЕС, осуществлен анализ научных исследований форм трансграничного сотрудничества*

различных ученых и определена роль кластерного подхода к улучшению экономического развития регионов. Предложено для улучшения предпринимательского климата в Украине, а особенно в приграничных регионах создание трансграничных кластеров, которые бы соответствовали современным представлениям о научно-технический прогресс и строились на инновационных принципах.

Приведены определения трансграничного предпринимательского кластера, как добровольной формы межрегионального сотрудничества субъектов хозяйствования приграничных территорий, основной задачей которого должно быть налаживание эффективных партнерских связей приграничных регионов по рациональному использованию природных и трудовых ресурсов, ведения совместного бизнеса, приобретения новых знаний и обмен опытом по улучшению производственной и торговой деятельности, привлечение инвестиций и финансирование инновационных проектов. Приоритетность такого кластера должна базироваться на экономических и социальных интересах Украины и ее регионов, развития научной и образовательной базы, увеличении рабочих мест, улучшении уровня жизни и качества страны, развития малого и среднего бизнеса и привлечения значительных инвестиций в развитие инновационного трансграничного предпринимательства.

Сделан вывод, что для улучшения предпринимательского потенциала как приграничных регионов, так и Украины вообще, необходимо исследовать различные формы трансграничного сотрудничества, в частности трансграничного предпринимательского кластера, который бы учитывал и внедрял разработки и исследования научных институтов и лабораторий, сотрудничал с зарубежными исследователями и использовал зарубежные модели развития предпринимательства на территории Украины.

Ключевые слова: *приграничный регион, трансграничное*

сотрудничество, трансграничное предпринимательство, кластер, трансграничный предпринимательский кластер.

***Summary.** The article considers the trends of cooperation of border regions of Ukraine with countries of EU carried out an analysis of scientific studies of the forms of cross-border cooperation of various scholars and determine the role of the cluster approach to improve economic development of the regions. Proposed to improve the business climate in Ukraine, especially in the border regions cross-border clusters, which would correspond to modern notions of scientific and technical progress and build on innovative principles.*

Are the definitions of cross-border business cluster as voluntary forms of inter-regional cooperation of economic entities of the border area, whose main task should be the establishment of an effective partnership relations between the border regions on rational use of natural and labor resources, doing business, acquiring new knowledge and exchange of experience in improvement of production and trade activities, attraction of investments and financing innovative projects. The priority of such a cluster should be based on economic and social interests of Ukraine and its regions, development of scientific and educational base, increase jobs, improve living standards and quality of the country, development of small and medium business and attracting significant investment in the development of innovative cross-border entrepreneurship.

It is concluded that to improve the business potential of the border regions and Ukraine, it is necessary to investigate various forms of cross-border cooperation, in particular cross-border business cluster, which would take into account and implement the development and research of scientific institutes and laboratories, collaborating with foreign researchers and used foreign models of development of entrepreneurship in Ukraine

***Key words:** border region, cross-border cooperation, cross-border entrepreneurship, cluster, cross-border business cluster.*

Постановка проблеми. Диспропорції, які наявні в соціально-економічному, політичному та культурному житті України вимагають негайних конструктивних змін. Одним з шляхів подолання таких диспропорцій є налагодження ефективних транскордонних зв'язків з країнами-членами Європейського Союзу задля покращення умов життя українського народу, міграційних процесів, розвитку виробничої інфраструктури, вдосконалення транспортної мережі щодо розширення кордонів, притоку інвестицій та вкладення їх в найбільш прибуткові сфери господарювання, впровадження інноваційних підходів щодо здійснення малого і середнього підприємництва тощо.

Ефективна співпраця прикордонних регіонів України з країнами-членами ЄС повинна допомогти вирішити ці проблеми, та вивести економіку України на новий щабель розвитку.

Не менш важливим питанням на сьогодні залишається пошук нових форм транскордонного співробітництва особливо в напрямку впровадження інноваційних засад підприємництва, які можуть стати основою розвитку всіх секторів економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури та численних публікацій науковців показав, що дослідженню та визначенню форм транскордонного співробітництва приділено досить достатньо уваги та праць. Так, професор Н. Мікула у своїх дослідження характеризує утворення форм транскордонного співробітництва через формування прямих контактів на мікрорівні та співпраці на основі укладання договорів між територіальним громадами або органами влади, а також створення єврорегіонів [1]. І. В. Мартусенко та Б. В. Погріщук зазначають, що транскордонне співробітництво в Україні може бути реалізоване через спільні проекти та програми, угоди про транскордонне співробітництво, єврорегіони, робочі співдружності та безпосередні взаємозв'язки між учасниками співробітництва [2]. Інша група вчених

виділяє деякі нові форми транскордонного співробітництва в залежності від макро- мезо- та мікрорегіональних рівнів [3, с.121].

Але дослідження даних науковців не розкривають більш глибоких можливостей для розвитку транскордонного підприємництва а особливо використання інноваційних підходів.

Постановка завдання. Метою роботи є оцінка ролі та визначення особливостей формування підприємницького кластеру в умовах транскордонного співробітництва регіонів України з країнами ЄС.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні досить популярними стають дослідження кластеризації регіонального підприємництва, а з допомогою співпраці з країнами-членами ЄС формування нових інноваційних підприємницьких кластерів транскордонного співробітництва.

Кластер – галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють з науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону [4].

На нашу думку транскордонний підприємницький кластер – це добровільна форма міжрегіональної співпраці суб'єктів господарювання прикордонних територій, яка направлена на вирішення питань щодо раціонального використання природних та трудових ресурсів прикордонних регіонів, покращення виробничої інфраструктури, впровадження нових технологій або обмін новими знаннями щодо ведення бізнесу, розвитку інновацій тощо.

Пріоритетними особливостями функціонування транскордонного підприємницького кластеру повинні бути:

- Розвиток економічних і соціальних інтересів регіону та країни в цілому. Економічні інтереси перш за все повинні забезпечувати

конкурентоспроможність країни або окремо взятого регіону як внутрішню так і міжнародну, а соціальні – здійснення економічної політики з врахування інтересів суспільства, особливо соціальних верств населення.

- Покращення правового і регулятивного впливу, який повинен перш за все здійснюватися з врахуванням наявних можливостей прикордонних територій, а потім формуватися на рівні держави. Ті законодавчі, нормативні документи, які прийняті і діють у нашій державі, є не досконалі, а тому потребують перегляду, та коректування, особливо якщо є можливість перейняти досвід країн-членів ЄС з якими Україна має налагоджені міжнародні зв'язки. Регуляторна політика повинна проводитись на рівні окремих регіонів задля врегулювання процесів, особливо тих, що пов'язані з зовнішньо-торгівельними операціями. Неабияка роль тут повинна відводитись органам влади як місцевого так і державного рівня.

- Здійснення ефективного обміну знаннями, ідеями та досвідом. Дана особливість перш за все характеризує можливість отримання закордонного досвіду здійснення підприємницької діяльності, освоєння та використання нових методів та засобів ведення бізнесу, можливість застосування набутих знань за кордоном працівниками українських підприємств і внаслідок цього, можливо, вдосконалити принципи роботи суб'єктів підприємницької діяльності.

- Підвищення ролі науково-дослідних організацій та залучення наукових спеціалістів до розробки нових форм здійснення підприємництва і бізнес-ініціатив в Україні та покращення діяльності вже існуючих. На сьогодні наукові кадри займають важливе місце, як в діяльності підприємств і організацій так і в економічному середовищі країни. Наукові заклади готують відповідних спеціалістів, які спроможні здійснити моніторинг соціального і економічного становища України та її регіонів, проаналізувати переваги та визначити основні похибки формування

взаємовигідних відносин, сформувані ефективні шляхи покращення як підприємницького клімату прикордонних регіонів так і можливість підвищити рівень конкурентоспроможності України в цілому. Науково-дослідна розробка нових технологій виробництва екологічної конкурентоспроможної продукції надасть можливість нашій державі зайняти відповідні позиції не тільки на внутрішньому ринку але і на зовнішньому також. Співпраця з країнами ЄС дозволить збільшити товарооборот регіонів України, покращить умови для здійснення бізнесу, забезпечить нові робочі місця, забезпечить притік інвестицій, що будуть спрямовуватись на розвиток важливих галузей країни, покращить рівень і якість життя тощо.

Наведені особливості транскордонного підприємницького кластеру не є закінченими, і можуть бути доповнені відповідно до подальших досліджень. Але хочеться наголосити, що аналізуючи статистичні показники, розвиток підприємництва в Україні, хоч і зазнав певних позитивних зрушень, але ще не дає ті вагомні результати, які допоможуть не тільки покращити підприємницький потенціал прикордонних регіонів, але і України в цілому.

Висновки. Тому важливим питанням на сьогодні повинне бути визначення інноваційних засад здійснення підприємницької діяльності та створення інноваційної моделі транскордонного підприємницького кластеру, який би враховував і впроваджував розробки та дослідження наукових інститутів та лабораторій, співпрацював із закордонними дослідниками та використовував закордонні моделі розвитку підприємництва на території України.

Література

1. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

2. Мартусенко І.В., Погрішук Б.В. Регіональна економіка: підручник / І.В. Мартусенко, Б.В. Погрішук. Тернопіль: Крок. – 2015. – 626 с.
3. Козак Ю.Г., Спорек Т. та ін. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. Видання 5-те, переробл. та доп. / За редакцією Ю.Г. Козака, Т. Спорєка – Київ-Катовіце: Центр учбової літератури, 2016. - 289 с.
4. Тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovnyk.ua/index.php?swrd=кластер>

References

1. Mikula N.A. Mizhterytorialjne ta transkordonne spivrobotnyctvo. Monohrafija. – Ljviv: IRD NAN Ukrajinu, 2004. – 395 s.
2. Martusenکو I.V., Poghrishhuk B.V. Reghionaljna ekonomika: pidruchnyk / I.V. Martusenکو, B.V. Poghrishhuk. Ternopilj: Krok. – 2015. – 626 s.
3. Kozak Ju.Gh., Sporek T. ta in. Osnovy zovnishnjoekonomichnoji dijalnosti: Navchalnyj posibnyk. Vydannja 5-te, pererobl. ta dop. / Za redakcijeju Ju.Gh. Kozaka, T. Sporeka – Kyjiv-Katovice: Centr uchbovoji literatury, 2016. - 289 s.
4. Tlumachnyj slovnyk [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.slovnyk.ua/index.php?swrd=klaster>